

Werner Hardmo

Det unika 40-talet

Den första halvan av 1940-talet var en unik period i svensk idrott. När kriget rasade, fanns i Sverige idrottare som överträffade allt vad som tidigare i världen presterats.

Vår egen "Nora-Anna", obese grad under hela sin sju år långa karriär, slog 3 världsrekord och det hade antagen blivit fler om konkurrensen varit vassare. Gunder Hägg slog 15 världsrekord och detsamma gäller sannolikt för honom. Men ingen svensk har slagit fler världsrekord än Werner Hardmo från Kumla. 22 gånger gick han fortare än någon annan i världen i en gren som främst i Europa haft många utövare.

1934 började det

En vacker septemberdag besöker vi Werner och hans hustru Maj-Britt, även hon duktig gångare, som han är gift med och som är mor till deras tre döttrar. Döttrarna har sysslat med sport, säger Werner, men inte på samma sätt som jag gjorde.

Werner, idag 89 år, kom som 8-årig till Kumla. Så småningom fick han i kontakt med IFK Kumla och prövade först på cykel men utan större framgång. "Jag tränade inte tillräckligt", säger han.

Det verkade Werner däremot ha gjort, när han började tävlingsgå.

Närkestrampen 1934 var hans debut.

Han och naturligtvis ingen annan heller kunde då ana, att detta var början till en sagolik 14 år lång karriär. Tävlingen anordnades första söndagen i oktober, dagen innan älgjakten började, och utvecklades till att bli en stor nationell gångtävling.

Genombrott och världsrekord

1942 blev Werners genombrottsår. På 10 000 meter tog han sitt första SM och i september samma år hände det. 1100 personer såg honom då slå sitt

första rekord på distansen 7 engelska mil i Kumla. Värste konkurrenten under alla åren, John Mikaelsson, tog dock tillbaka rekordet två veckor senare, minns Werner.

Klassisk Stadionbild. Torsten Tegnér och Gunnar Ståhlberg hejar fram Werner.

Vilket rekord minns han bäst? "Det var när jag slog världsrekord på 10 000 vid SM 1943. Jag putsade normannen Bruuns rekord med 2 sekunder." Han gladdes även mycket åt att lagtiteln tillsammans med Åke Andersson och Sten Olsson gick till Kumla. Känslan över att han lyckades tillsammans med kompisar var alltid stark. Det återkommer han till många gånger under vårt samtal. Han talar hellre om kamratskap och om vad hans kompisar presterade, än han vad han själv gjorde.

Werner gick nästan lika fort som han sprang

Gångsporten kräver snabbhet, styrka och uthållighet, och det var fysiska kvaliteter som Werner i hög grad hade. Hur fort gick han då? Världsrekorden på 5 000 och 10 000 meter var imponerande 20,28. resp 42,39. På min fråga om han någon gång försökte sig på banlöpning blev svaret, att han avverkade halvmilen på ca 17 minuter. I entimmesgång gick han 13 593 meter, vilket ungefär betyder att han skulle ha avverkat sträckan Kumla-Örebro på en timme.

Som minne från resan fick Werner en motorcykel av märket Java, som fortfarande finns kvar.

Inga guldmedaljer

När Svenska Dagbladets guldmedalj skulle delas ut 1945 stod striden mellan två länsbor: Wilhelm Hardmo och moderne femkamparen Claes Egnell. Egnell fick utmärkelsen, välförtjänt enligt Werner, men Gångförbundet var missnöjt.

EM i Oslo blev inte den fest många väntat sig. Den lynnige Torsten Tegnér var domare vid 10

Werner och Maj-Britt Hardmo i butiken

Vid SM 1944, som gick på Skansen, blev hans kompisar Åke och Sten båda felaktigt uteslutna, vilket föranledde Werner att ta ett allvarligt samtal med domaren. Detta kom denne ihåg tre år senare, när Werner tillsammans med tio andra gångare togs bort. Nästan hälften blev diskade - tidningarna skrev att det var fel.

Balsan sprang ifrån Werner

Efter krigsslutet 1945 öppnades möjligheten att tävla utomlands. Werner minns särskilt resan till Tjeckoslovakien, då han för första gången sedan 1942 och efter 88 segrar fick se sig slagen av tjecken Balsan. Denne sprang, enligt Gångsports utsände, både i starten och i spurten. Werner knöt nävarna och i de två följande loppen vann han dock klart.

kilometersloppet, och han sopade banan med de bästa. Först diskades Balsan, sedan Werner och därefter Norges ess Kare Hammer. John Mikaelsson vann på en ganska beskedlig tid. Vid SM veckan efteråt gick det lika illa för Werner. ”Många ansåg att det inte var något fel på min markkontakt, vilket också filmer visar”, säger Werner. Något senare tog han en gruvlig revansch på Mix och spöade honom med över minuten på 10 kilometer.

1947 inträffade två viktiga händelser i Werners liv. Han bytte sin roll som anställd, köpte en speceriaffär i Kumla och gifte sig med den duktiga gångaren Maj-Britt Fuhrman.

Inför OS i London 1948 var Werner i bra form. Men då hände det. Efter 4-5 varv tog en engelsk domare bort honom. Domarintriger länder emellan verkar ha spelat bort Werner.

”Det var inte så jag tänkt mig dagen”, säger Werner. Tävlingen gick en lördag och på måndagen stod han i affären igen på Köpmangatan. Vid SM några veckor senare på året tog två göteborgare bort Werner. Deras partiskhet tog ”död på min tro på rent spel i gång”, säger Werner. Ännu, nästan 60 år senare, talar Werner med bitterhet om det som drabbade honom.

Kamratskap

Vad var det då som gjorde, att Werner under några år på 40-talet var världens bästa gångare? En förklaring är att han fötts med en mycket god fysik.

Men därtill kom, det anser hans gångarkompis Wille Zetterlund, att han tränade mer än andra, och att han oftare än någon annan deltog i tuffa tävlingar. ”Vi tränade ofta tillsammans i Kumla”, minns Wille, ”och åkte sen hem till Werners mamma och åt gröt.”

89 år gamle Werner Hardmo har detaljskarpa minnen från sin gångkarriär, men han talar hellre om sina kompisars prestationer än om sina egna. Det fina kamratskapet synes ha givit honom mer glädje än 22 världsrekord.

Lars Ehlin

Välkommen till en ny upplevelse!

Våra nya lätta och luftiga skyddsskor Stålex Light har skyddståhätta av aluminium och en rad nya, smarta komponenter som ger fötterna skön luftväxling.

Den nya sulan Asymetrix ger enastående halkmotstånd och en säker stegsättning.

MODELL 950

MODELL 855

Finns hos återförsäljare över hela landet. Utvecklas och tillverkas av Arbesko AB. Tfn 019-30 66 00.

www.arbesko.se

Prenumerera på NA!

Senaste nytt (lokalt, inrikes och utrikes), **kultur, sport, ekonomi, nöje, TV, väder och mycket mer.**

Ring 019-15 51 50 för mer information om våra prenumerationsformer.

NA